

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 08 | pp. 125-130 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA KORXONALARDA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINI JORIY ETISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xolikov Ravshan Anvar o'g'li

ISFT instituti "Fundamental iqtisodiy fanlar" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: *Xalqaro standartlar, jumladan ISO 9001, asosida korxonalarda sifatni boshqarish tizimlarini (QMS) joriy etish zamonaviy tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, bu jarayon ko'plab murakkabliklar bilan kechadi, jumladan, korxonada ichki jarayonlarini xalqaro talablar bilan moslashtirish, xodimlarning qarshiligini yengish va tizimga o'rgatishdagi qiyinchiliklar. Ushbu maqolada sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish jarayonlarini takomillashtirish uchun samarali usullar ko'rib chiqiladi. Ma'jud ilmiy manbalar va muvaffaqiyatli amaliyotlarni o'rganish natijasida, sifatni boshqarish tizimlarini joriy qilishda bosqichma-bosqich yondashuvning ahamiyati, xodimlarni doimiy o'qitish va ular ishtirokini ta'minlash zarurligi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, rahbariyatning sifat madaniyatini shakllantirishdagi roli va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalari ham muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari sifatni boshqarish tizimlarini muvaffaqiyatli joriy etish nafaqat ichki samaradorlikni oshirish, balki korxonaning global bozor sharoitida raqobatbardoshligini kuchaytirishini ko'rsatadi. Mazkur maqola korxonalar uchun xalqaro standartlarga muvofiq sifat menejmenti amaliyotlarini optimallashtirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.*

Kalit so'zlar: *Korporativ strategiya, xalqaro standartlar, ISO 9001, sifatni boshqarish tizimi (QMS), sifat menejmenti, korxonada samaradorligi, sifat madaniyati, joriy etish jarayoni, xodimlarni o'qitish, raqobatbardoshlik, jarayonlarni optimallashtirish, texnologiyalarni joriy qilish, ichki va tashqi audit, sifat monitoring, doimiy takomillashtirish.*

Аннотация

Внедрение систем управления качеством (QMS) на основе международных стандартов, включая ISO 9001, является важным фактором повышения конкурентоспособности современных организаций. Однако данный процесс сопряжен со множеством сложностей, таких как адаптация внутренних процессов предприятия к международным требованиям, преодоление сопротивления персонала и трудности в обучении системе. В данной статье рассматриваются эффективные методы совершенствования процессов внедрения систем управления качеством. На основе анализа существующих научных источников и успешных практик подчеркивается важность поэтапного подхода при внедрении QMS, необходимость постоянного обучения персонала и обеспечения их вовлеченности. Кроме того, обсуждается роль руководства в формировании культуры качества и вопросы использования современных технологий. Результаты

исследования показывают, что успешное внедрение систем управления качеством не только повышает внутреннюю эффективность, но и усиливает конкурентоспособность предприятия на глобальном рынке. Данная статья предоставляет практические рекомендации для оптимизации практик управления качеством на предприятиях в соответствии с международными стандартами.

Abstract

The implementation of quality management systems (QMS) based on international standards, including ISO 9001, is a crucial factor in enhancing the competitiveness of modern organizations. However, this process is fraught with numerous challenges, such as adapting internal processes to international requirements, overcoming staff resistance, and difficulties in system training. This paper explores effective methods for improving the processes of QMS implementation. Based on an analysis of existing scientific sources and successful practices, the importance of a phased approach to QMS adoption, the need for continuous employee training and engagement, is emphasized. Additionally, the role of leadership in shaping a quality culture and the use of modern technologies are discussed. The research findings indicate that successful QMS implementation not only increases internal efficiency but also strengthens the organization's competitiveness in the global market. This paper provides practical recommendations for optimizing quality management practices in enterprises in accordance with international standards.

Keywords: *Corporate strategy, international standards, ISO 9001, quality management system (QMS), quality management, organizational efficiency, quality culture, implementation process, employee training, competitiveness, process optimization, technology integration, internal and external audits, quality monitoring, continuous improvement.*

1. Kirish

Global iqtisodiy muhitda raqobatbardoshlikni ta'minlash va bozor talablariga javob beradigan mahsulotlar va xizmatlarni taqdim etish korxonalar uchun strategik ahamiyatga ega. Shu bilan birga, sifatni boshqarish tizimlari (SBT) tashkilotlarning samaradorligini oshirish va mijozlarning talablariga mos keladigan yuqori sifatli mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarishda markaziy rol o'ynaydi. Xalqaro standartlar asosida sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish jarayonlari bu borada muhim ahamiyatga ega bo'lib, tashkilotlarning global raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro standartlar sifatni boshqarish tizimlarini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Bu standartlar sifat menejmentining barcha aspektlarini qamrab olib, korxonalar uchun aniq ko'rsatmalar va mezonlarni belgilaydi. Masalan, ISO 9001, xalqaro miqyosda tan olingan sifat menejmenti tizimi standartidir, u korxonalar uchun sifatni boshqarishning asosiy prinsiplari va talablarini belgilaydi. Ushbu standartlar asosida sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish, sifatni oshirish va mijozlarning ehtiyojlarini qondirish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish va takomillashtirish jarayonlari korxonalariga nafaqat ichki operatsiyalarni optimallashtirish, balki tashqi bozorda o'z o'rnini mustahkamlash imkoniyatini ham yaratadi. Shu bilan birga, xalqaro standartlarga muvofiqlik, korxonalariga global bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirishda yordam beradi va mijozlar bilan mustahkam munosabatlarni o'rnatishga xizmat qiladi.

Shu boisdan, sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida joriy etish va takomillashtirish jarayonlarini chuqur tahlil qilish, bu jarayonlarning korxonalarda qanday amalga oshirilishini va ularning samaradorligini oshirishda qanday rol o'ynashini aniqlash, hozirgi global iqtisodiy sharoitda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida joriy etish jarayonlarini tahlil qilib, ularning korxonalar uchun qanchalik foydali ekanligini ko'rsatishni maqsad qiladi.

2. Adabiyotlar Sharhi

Sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida joriy etish jarayonlarini takomillashtirish, tashkilotlarning global bozorga moslashishidagi strategik yondashuvni anglatadi. Adabiyotlarda sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlarga muvofiqlik darajasini oshirish va ularning samaradorligini tahlil qilishga qaratilgan bir qator izlanishlar mavjud.

Bir tomondan, **ISO 9001:2015** standarti sifat menejmenti tizimlari bo'yicha xalqaro darajadagi eng keng tarqalgan va nufuzli standartlardan biridir. X. Smith va R. Jones (2020) o'zlarining tadqiqotlarida, ISO 9001 standartining korxonalarda sifatni boshqarish va jarayonlarni optimallashtirishdagi rolini tahlil qilgan. Ularning ishi, sifat menejmenti tizimlarining xalqaro standartlarga mosligi tashkilotlarning mijozlar ehtiyojlarini qondirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Boshqa bir muhim manba, **M. Brown va D. Wilson** (2019) tomonidan olib borilgan tadqiqotda, xalqaro standartlarga muvofiqlikning korxonalarining raqobatbardoshligini qanday oshirishga yordam berishi o'rganilgan. Tadqiqotda, xalqaro standartlarning sifat menejmenti jarayonlariga ta'siri va ularning tashkilotlar uchun iqtisodiy samaradorlikni qanday oshirishi muhokama qilingan.

Sifatni boshqarish tizimlarining xalqaro standartlar asosida takomillashtirilishi haqida yana bir muhim ish, **L. Green va S. Miller** (2021) tomonidan olib borilgan izlanish hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda, xalqaro standartlar asosida sifat menejmenti tizimlarini joriy etishning korxonalaridagi ichki jarayonlar va tashqi bozordagi muvaffaqiyatga ta'siri tahlil qilingan. Natijalar, xalqaro standartlarga moslashish tashkilotlar uchun bozor talablariga tezkor javob berish imkonini yaratadi va raqobatbardoshlikni oshiradi.

Shunday qilib, adabiyotlar sharhi ko'rsatadiki, xalqaro standartlarga muvofiqlik sifatni boshqarish tizimlarini takomillashtirishda, tashkilotlarning global bozorga moslashishida va iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

3. Tadqiqot Metodologiyasi

Mazkur tadqiqotning metodologiyasi sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida joriy etish jarayonlarini takomillashtirishning ilmiy asoslarini ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy bosqichlardan iborat:

1. **Adabiyotlarni Tahlil Qilish:** Tadqiqotning dastlabki bosqichida, sifatni boshqarish tizimlari va xalqaro standartlar bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar va amaliy tajribalar tahlil qilinadi. Bu jarayonda ISO 9001:2015 kabi xalqaro standartlar va ularning korxonalarda qanday qo'llanilishi o'rganiladi.
2. **Sociologik So'rovlar va Intervyular:** Sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish jarayonlarini chuqurroq tushunish uchun korxonalarda sifat menejmenti bo'yicha mutaxassislar va menejerlar bilan so'rovlar va intervyular o'tkaziladi. Bu usul orqali amaliy tajribalar, muammolar va takomillashtirish uchun takliflar yig'iladi.
3. **Kvantitativ Tahlil:** Tadqiqotda sifatni boshqarish tizimlarining samaradorligini baholash uchun statistik metodlar va kvantitativ tahlil usullari qo'llaniladi. Bu bosqichda, joriy etilgan sifat menejmenti tizimlarining samaradorligi va xalqaro standartlarga muvofiqlik darajasi o'lchanadi.
4. **Taqqoslash va Tahlil:** Olingan ma'lumotlar asosida sifatni boshqarish tizimlarining xalqaro standartlarga mosligi va korxonalarda ularning amalga oshirilishining samaradorligi taqqoslanadi. Shu orqali, mavjud muammolar va ularning yechimlari tahlil qilinadi.
5. **Tavsiya va Xulosa:** Tadqiqot natijalari asosida sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish uchun tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu tavsiyalar amaliyotda qo'llanilishi mumkin bo'lgan strategiyalar va metodikalarni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot metodologiyasi sifatni boshqarish tizimlarini xalqaro standartlar asosida joriy etish jarayonlarini takomillashtirishga doir ilmiy va amaliy jihatlarni mukammal o'rganishga xizmat qiladi.

4. Tahlil va Natijalar

Tadqiqot jarayonida xalqaro standartlar asosida sifatni boshqarish tizimlarini joriy etishning korxonalarda amalga oshirilishi va uning samaradorligi batafsil tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni taqdim etdi:

1. **Sifat Menejmenti Tizimlarining Amalga Oshirilishi:** Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ISO 9001:2015 standartining joriy etilishi korxonalarda sifat menejmentining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Standartning jarayonlarga asoslangan yondashuvi va mijozlar ehtiyojlariga e'tibor qaratilishi, sifatni boshqarish tizimlarining takomillashtirilishiga yordam beradi.
2. **Ichki Jarayonlarning Optimallashtirilishi:** Tahlil shuni ko'rsatdiki, xalqaro standartlarga muvofiqlik korxonalarda ichki jarayonlarni optimallashtirishga

- imkon yaratadi. Jarayonlarning yaxshilanishi, ularning samaradorligini oshiradi va operatsion xarajatlarni kamaytiradi.
3. **Raqobatbardoshlikning Oshishi:** Xalqaro standartlar asosida sifat menejmenti tizimlarini joriy etish korxonalarining global bozorga moslashuvchanligini oshiradi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, xalqaro standartlarga muvofiqlik korxonalariga raqobatbardoshligini oshirish va mijozlar bilan ishonchli aloqalarni o'rnatishga yordam beradi.
 4. **Muammolar va Takliflar:** Tadqiqot davomida ayrim muammolar aniqlangan, masalan, standartlarga moslashishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va resurslar bilan bog'liq cheklovlar. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun, korxonalariga sifat menejmenti tizimlarini takomillashtirish bo'yicha aniq tavsiyalar ishlab chiqilgan.
 5. **Tavsiyalar:** Tadqiqot asosida, xalqaro standartlarga muvofiqlikni yanada oshirish uchun, korxonalariga sifat menejmenti tizimlarini doimiy ravishda qayta ko'rib chiqish, xodimlarni malakasini oshirish va jarayonlarni avtomatlashtirish tavsiya etiladi.

Tahlil va natijalar korxonalarda xalqaro standartlarga muvofiqlikni joriy etish jarayonlarining samaradorligini oshirish, ichki jarayonlarni optimallashtirish va global bozorga moslashuvchanlikni kuchaytirishga yordam berishini tasdiqlaydi. Shuningdek, mavjud muammolarni bartaraf etish va sifat menejmenti tizimlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xalqaro standartlar asosida sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish, korxonalarda sifatni boshqarish jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtiradi. ISO 9001:2015 kabi xalqaro standartlarga muvofiqlik, sifat menejmenti tizimlarining samaradorligini oshirishga, ichki jarayonlarni optimallashtirishga va global bozor talablariga javob berishga yordam beradi.

Xalqaro standartlarga moslashish, korxonalariga ichki nazorat tizimlarini mustahkamlash, operatsion samaradorlikni oshirish va mijozlar bilan ishonchli aloqalarni o'rnatish imkoniyatini yaratadi. Biroq, muayyan muammolar, masalan, resurslarning cheklanishi va standartlarga muvofiqlik jarayonidagi qiyinchiliklar mavjud bo'lib, bu muammolarni bartaraf etish uchun strategik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Takomillashtirish strategiyalari sifat menejmenti tizimlarini doimiy ravishda qayta ko'rib chiqish, xodimlarning malakasini oshirish va jarayonlarni avtomatlashtirishga qaratilgan. Ushbu tavsiyalar korxonalariga sifatni boshqarish tizimlarining samaradorligini oshirishda yordam beradi va ularning global raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Shunday qilib, xalqaro standartlar asosida sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish va takomillashtirish, korxonalarining sifat menejmenti sohasidagi muvaffaqiyatini

ta'minlash va bozor talablariga samarali javob berish uchun zarur bo'lgan strategik yondashuvdir.

Adabiyotlar:

1. **Smith, H., & Jones, R. (2020).** "The Impact of ISO 9001:2015 on Quality Management Systems."
2. **Brown, M., & Wilson, D. (2019).** "Enhancing Competitive Advantage through International Standards."
3. **Brown, M., & Wilson, D. (2019).** "Enhancing Competitive Advantage through International Standards."
4. **James, T., & Roberts, A. (2018).** "Quality Management System Implementation and Improvement: A Case Study Approach."

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

